

sicut generans ignem dat illi naturalem inclinationem et efficaciam ad motum connaturalem; ita Deus dat Angelo in primo instanti, quasi moralem inclinationem ad actum voluntatis, media cogitatione intellectus: et ideo sicut motus ignis tribuitur generanti: ita operatio, quæ in primo instanti voluntarie fit, a Deo, ut auctore specialiter esse censetur.

41. *Arguitur contra illam primo a quibusdam.* — Nihilominus non caret hæc ratio difficultatibus. Primo enim obijciunt aliqui, quia Deus non solum in primo instanti creationis, sed etiam postea, in quocumque tempore, vel instanti movet specialiter voluntatem Angeli, media cogitatione intellectus, nimirum, quoties Angelus de re nova ita cogitare incipit, ut ad ejus cogitationem ab altera cogitatione priori non excitetur; sed illa cogitatio omnino prima in illo negotio, vel in illo instanti fit: tunc enim non potest Angelus se determinare ad illam cogitationem sua voluntate, quia non præsupponitur cognita, et voluntas non fertur in incognitum. Nec potest esse ab objecto, vel rebus extrinsecis: nam hæc non movent intellectum Angeli: ergo est opus, ut sit a Deo. Et nihilominus poterit Angelus in posterioribus instantibus, cum talibus cogitationibus peccare (ut constat); ergo idem potuit in primo, et tale peccatum non tribuitur Deo in aliis instantibus; ergo neque in primo, cum influxus Dei æqualis sit.

42. *Quid responderi possit.* — *Prima obiectio contra determinationem moralem supradictam.* — Verumtamen ad hanc instantiam responderi potest juxta nostram sententiam falsum esse, quod sumit: nam supra ostendimus, non esse necessarium, ut prima cogitatio Angeli in quolibet negotio, tempore, vel instanti novo sit ex determinatione auctoris naturæ: et declaravimus, quomodo esse potest, vel ab ipsa voluntate Angeli, media naturali, ac necessaria cognitione, quam de se habet, vel ex locutione alterius Angeli suadentis, ac immittentis cogitationem omnino novam. Ex hac vero responsione insurgit nova obiectio contra eandem rationem, a contrario extremo. Nam Angelus in primo instanti sui esse, potest per suam voluntatem applicari ad hanc, vel illam cogitationem particularem: ergo potest mediante illa peccare: et tale peccatum nullo modo speciali tribuetur Deo, quia non immittit specialiter talem cogitationem, sed solum, ut universalis causa ad illam concurrat, quod non est satis: quia hoc modo ad omnem cogitationem, imo ad omnem actum peccati

concurrat. Antecedens probatur ex dictis, in libr. 2 et 3, quia Angelus in primo instanti solum habet ab auctore naturæ primum actum intellectus, quo se, et omnia, quæ in actu primo habet, Angelus intuetur, quæ cognitio sufficit, ut voluntas possit applicare intellectum ad cogitandum specialius de tali, vel tali re, utendo hac, vel illa specie intelligibili. Potest autem voluntas in eodem primo instanti sic applicare intellectum ad usum liberum talis speciei intelligibilis, quia ad hunc actum non indiget successione, aut mora: ergo in eodem instanti potest habere hunc actum, et in eodem intellectu obedire, talemque cogitationem habebit propter eandem rationem. Et ob eandem poterit voluntas in eodem instanti consentire, vel dissentire cogitationi, et ita peccare.

43. Et hæc ratio maxime urget in cogitationibus de naturalibus objectis, quorum species habet Angelus naturaliter congenitas: nam illis maxime uti potest suo arbitrio, verumtamen hoc sufficit, quia etiam circa illa objecta peccare potest. Præterquam quod hinc etiam peccare poterit circa supernaturalia. Nam propositis objectis supernaturalibus, potest Angelus se applicare ad cogitationes naturales, quibus ad male utendum, revelationibus Dei, vel resistendum inspirationibus divinis inducatur: et ita fecit in eo momento, in quo peccavit, quodcumque illud fuerit: idem ergo potuit facere in primo instanti, et non magis imputaretur Deo, quam in secundo. Et declaratur in primo Angelo peccante. Nam potuit DEUS revelare Christum Lucifero in primo instanti creationis ejus, ut illi statim voluntarie subderetur: ipse vero Lucifer in eodem momento potuit inde excitari per suæ voluntatis applicationem ad cogitandum de sua naturali excellentia supra humanam: et inde superbiere in eodem momento: nam singula ex his in momento fieri possunt ab Angelo: et omnia ita sunt inter se connexa, et ad unum tendunt, ut possint simul in eodem instanti fieri. Ergo licet ponamus, ita factum esse, nulla ratio superest, ob quam tale peccatum commissum in primo instanti magis sit Deo tribuendum, quam si in secundo instanti fieret. Hoc autem posito in supremo Angelo, in inferioribus poterit ratio ex alio capite magis urgeri. Quia tunc in eodem instanti possent inferiores Angeli determinari, et moveri ad speciales cogitationes inducentes ad peccandum, per locutionem et suasionem superioris Angeli: quia suasionem hanc potuit Lucifer facere in eodem instanti,

in quo ipse peccavit, et in eodem potuerunt alii consentire, ut supra ostensum est: ergo tunc etiam peccatum inferiorum Angelorum, licet fieret in primo instanti, non tribueretur Deo, sed Lucifero, ut suadenti, et cæteris, ut consentientibus.

44. *Obiectio contra eandem determinationem moralem.* — Deinde ex hac ratione (quæ mihi quidem difficilis videtur) potest generale argumentum sumi: quia licet Angelus peccet in primo instanti, ejus peccatum non habebit majorem dependentiam a Deo, quam haberet, si in secundo instanti fieret; ergo non magis tribueretur Deo. Consequentia videtur evidens, quia effectus non tribuitur Deo, nisi propter emanationem, vel dependentiam ab ipso, vel propter influxum Dei in ipsum, quod in idem redit. Antecedens patet, quia peccatum prout est actus voluntatis, quodcumque sit, pendet a Deo essentialiter tanquam a causa universalis; sed factum in primo instanti, non magis penderet a Deo quoad hanc partem. Nam quæ alia potest, quoad hanc partem requiri dependentiam, vel cogitari? Unde immerito Argentina in progressu illius articuli secundi, quamdam opinionem secundam impugnando, dicit non posse Angelum facere actum peccati in primo instanti creationis, quin a suo creatore pendeat: et ideo tribueretur creatori. Hæc enim collectio nulla est: quia in secundo instanti non potest Angelus facere actum peccati, quin a suo conservatore pendeat; et inde non sequitur, quod peccatum tribuatur conservatori. Probatur hæc consequentia, quæ denominatio creatoris, vel conservatoris, in re non variat influxum Dei in Angelum: nam qua actione illum creavit, eadem perseverante, illum conservat. Neque Deus est causa per se actus peccati propter influxum creandi, vel conservandi personam, sed propter immediatum influxum per se in ipsum actum: hic autem non esset major in primo instanti, quam fuerit in secundo; ergo propter illum non esset Deus auctor peccati, vel peccatum illi tribueretur in primo instanti magis, quam in secundo. Eademque argumentatio fieri posset de actu peccati, quatenus moraliter manat a Deo media cogitatione intellectus, ut satis declaratum est.

45. *Tertia obiectio.* — Potestque amplius confirmari, aliter urgendo primam difficultatem jam positam contra istam rationem. Quia licet ad cogitandum de novo, non semper indigeat Angelus speciali determinatione extrinseca Dei; nihilominus potest Deus illam deter-

minationem seu excitationem facere, præveniendō mentem Angeli: et sæpe sine dubio id facit (ut tanquam manifestum suppono): et nihilominus tunc etiam potest Angelus cum tali cogitatione peccare absque eo, quod tale peccatum in Deum redundet, vel illi tribuatur; ergo idem poterit in primo contingere, etiamsi necessaria sit talis determinatio cogitationis a DEO. Consequentia est clara: et minor probatur, quia cogitatio etiamsi sit bona, et a Deo immissa, non necessitat voluntatem quoad exercitium, ut in nobis est clarum: et non est minus certum de Angelis, quia per talem cogitationem non videbant summum bonum pro statu viæ: solum autem illud bonum clare visum tantam necessitatem inferre potest voluntati. Nec etiam oportet, quod necessitet quoad specificationem; quia potest esse cogitatio de aliquo particulari objecto, quod licet verum bonum sit, aliquam rationem difficilis, vel incommodi habet, ob quam possit displicere, ac refutari: et quod sub utraque ratione per cogitationem a Deo immissam consideretur. At hoc satis est, ut possit Angelus circa illud peccare, vel ex illo occasionem peccandi sumere, ut in revelatione unionis hypostaticæ explicatum est.

46. Quin potius interdum potest Deus immittere talem cogitationem, prævidendo futurum esse, ut Angelus, vel homo inde occasionem peccandi sumat: et non propterea Deo tribuitur peccatum, nec auctor ejus censeri potest: quia nec illa cogitatio est per se causa peccandi, sed solus homo, vel Angelus illa male utitur, et ideo peccat: et quamvis Deus id prævideat, non tamen id intendit, sed solum permittit, quod justissime facere potest: quia Deus tanquam universalis causa varios fines bonos potest per hujusmodi actiones intendere, nec tenetur illas vitare, eo quod prævideat Angelum, vel hominem illo beneficio male usurum esse. Quæ doctrina in hominibus frequenter traditur a Patribus, qui juxta illam explicant, quomodo Deus aliquid sæpe agat, quo peccator cadit, vel obduratur, quod Deus futurum prænovit, non tamen propterea causa peccati fuit, ut videre licet in Augustino, q. 18, in Exod., et lib. 1, contra Julian., cap. 3, et Hieronymo, in Epist. 150, ad Hedib., q. 10. Et in Angelis habet eandem rationem, quæ non minus in cogitatione in primo instanti immissa, quam in cæteris locum habet.

47. *Prima assertio.* — *De absoluta potentia Dei non est impossibile Angelum in primo instanti peccare.* — Propter hæc non recedendo

omnino a communi sententia, sed illam leniendo et pie explicando, duo mihi dicenda videntur. Primum est, absolute loquendo, non esse impossibile Angelum peccare in primo instanti creationis, utique in sensu diviso, et de absoluta potentia Dei, id est, non supposita aliqua speciali providentia, et manutentione Dei. Ratio est, quia non implicat contradictionem, nec repugnat bonitati DEI non dari Angelo hanc specialem providentiam, vel manutentionem; illa autem ablata, potestas peccandi est naturalis Angelo, et in primo instanti nulla cernitur circumstantia, quæ illam auferat, ut probant responsiones datæ ad rationes secundæ sententiæ; et specialiter, quæ circa rationem D. Thomæ diximus. Et idem suadent rationes adductæ pro prima sententia, quam in hoc sensu sequitur etiam Malonius 2, dist. 6, disp. 7, et Herrera, in 2, disp. 17, quæst. 2. Dixi autem, *in sensu diviso*, quia in sensu composito, scilicet, supposito, quod Deus decreverit, vel Angelos in gratia et innocentia creare, vel aliter eos protegere in primo instanti ne peccent, impossibile fuit, illos peccare in eodem primo instanti, quia repugnat absolutum DEI decretum non impleri, aut efficax adiutorium ejus frustrari.

48. *Secunda assertio.* — *De potentia ordinaria non possunt Angeli in primo instanti peccare.* — *Fundamentum Malonii.* — Secundum assertum est, de potentia ordinaria, et secundum leges divinæ providentiæ consentaneas, non posse Angelos in primo instanti creationis peccare. Hanc etiam assertionem posuit Malonius supra, ita vero illam probat, ut destruat priorem, quia, vel nihil concludit, vel absolutam impossibilitatem, et implicationem contradictionis ostendit. Ad hoc enim deducit rationem, ut sequatur Deum esse causam peccati, quoad malitiam ejus, si Angelus in primo instanti peccet: hoc autem consequens non tantum secundum potentiam ordinariam, sed etiam secundum absolutam potentiam repugnat; quia divinæ bonitati contrarium est. Totam autem vim illationis in hoc constituit, quod actus secundus supponit primum, et ita ut Angelus in primo instanti sit malus in actu secundo, supponendus est malus in actu primo sufficiente ad peccandum: in eo autem instanti non habet actum primum, nisi a Deo; ergo, ut Angelus peccet in primo instanti, necesse est, ut a Deo solo in actu primo constitutur malus, quia in primo instanti Angelus non habet actum primum, nisi a Deo. At vero effectus, qui est a causa secunda, ut constituta

a Deo in actu primo, tribuitur Deo, ut prima illuminatio Solis, et similes; ergo.

49. *Impugnatur primo.* — At enim in hoc discursu solum utitur Malonius aliis terminis ad explicandam rationem D. Thomæ; nullam tamen novam vim, vel efficaciam illi præbet; quod breviter ostendo. Primo, quia simpliciter falsum est Angelum in primo instanti a solo Deo constitui in actu primo, quoad omnem actum voluntatis, quem in illo instanti habere potest. Ut autem hoc probem, suppono imprimis, sub actu primo in proposito non includi solam vim activam voluntatis: nam hoc modo, etiam in secundo instanti, et in omni tempore constituitur voluntas in actu primo a solo Deo: et non propterea tribuuntur Deo peccata, quæ voluntas Angeli in aliis instantibus commisit. Ergo necesse est sub actu primo comprehendi omnia requisita ad peccandum, et ordine naturæ antecedunt actum peccati, et ita comprehenditur cogitatio intellectus cum apprehensione, vel judicio: consideratione, vel inconsideratione, aut deceptione sufficiente, vel necessaria ad peccandum. In hoc autem sensu falsum est a solo Deo constitui posse voluntatem Angeli in actu primo in ordine ad omnem actum voluntatis, quem in primo instanti habere potest. Dico autem, *in ordine ad omnem actum*, etc., quia in ordine ad aliquem actum voluntatis, ordine naturæ primum necesse est, ut actus primus a solo Deo procedat: ut, verbi gratia, si per solam cognitionem sui naturalem constituitur Angelus in actu primo, vel ad se amandum amore naturali: vel etiam ad volendum uti hæc vel illa specie intelligibili: ad hæc, vel illa objecta consideranda. At vero in eodem primo instanti secundam particularem cogitationem potest habere: et per illam constituetur in actu primo ad habendum in eodem instanti actum voluntatis liberum circa hæc, vel illa objecta sic considerata: quæ omnia supra ostensa sunt. Ergo in ordine ad aliquem actum voluntatis magis liberum, vel de liberatum, quam amor sui fuerit, potest Angelus pro eodem instanti constitui in actu primo non a Deo solo, sed a se per voluntariam cogitationem novam, quam ex vi solius creationis a creatore non habuit.

50. *Impugnatur secundo.* — Secundo etiam falsum est, non posse peccare Angelum, ut constitutum in actu primo ad volendum a solo Deo, sive ex vi creationis, sive per novam actionem, vel mutationem specialiter a Deo factam in ipso Angelo, illum actum primum ab ipso receperit. Quia Angelus sic constitutus in actu

primo, semper potest, si velit, non peccare in illo instanti, imo multo facilius id potest, quam peccare: et a Deo non recipit illam virtutem, vel actum primum, ut peccet, sed ut bene operetur; ergo nihil repugnat, quod sic constitutus in actu primo relinquatur potens ad peccandum; nec propterea tribuetur peccatum ei, qui in tali actu primo ipsum constituit. Probatur consequentia, quoad priorem partem consequentis: quia potentia peccandi, ut sic, non est a Deo, sed convenit creaturæ ex eo, quod ex nihilo, ut sancti loquuntur: quia potestas peccandi licet materialiter sit potestas agendi, et ut sic, sit a Deo: tamen formaliter, ut est potestas peccandi, non est potestas agendi, sed deficiendi: et ideo, ut sic, non est a Deo; ergo non repugnat, quod talis potestas, in quolibet instanti insit, et relinquatur (ut sic dicam) in creata voluntate, quia non tenetur Deus auferre, aut impedire omnem defectum creaturæ suæ, etiam pro primo instanti, in quo illam creat. Quis enim hanc obligationem Deo imposuit? Aut unde ex necessitate nascitur? Unde probatur altera pars consequentis. Nam voluntas Angeli sic constituta in actu primo in instanti creationis non est tantum potestas peccandi, sed multo magis bene agendi, et hoc habet a Deo, et est illi facilius, et a Deo intentum; ergo licet DEUS nolit impedire in ipsa potestatem deficiendi, quam ex se habet, ut majori libertate operari valeat, non poterit Deo tribui mala ejus operatio: quia tunc defectus oritur ab ipsa, non a Deo, cui non poterit imputari defectus, quem impedire non tenetur.

51. *Primum corollarium ex proxime dictis.* — Unde colligitur primo, voluntatem Angeli sic constitutam in actu primo non esse determinatam ad actum secundum peccati, sed esse indifferentem ad actum bonum et malum: solumque determinari ad malum, quando actu jam peccat. Unde principium, quod auctor ille sumit: *Omnis actus secundus supponit primum, qui determinet potentiam ad agendum*: licet in potentiis naturaliter agentibus sit verum, in potentia libera falsum est. Ideoque male infert, et impropiissime dicit Angelum, ut in actu secundo fiat malus, prius debere esse in actu primo malum: quia nulla malitia in eo supponitur, sed defectus quidam naturalis. Defectus autem naturalis non est propria malitia: quis enim dicat, hominem esse male constitutum in actu primo, quia corruptibilis est. Voluntas ergo Angeli sic constituta in actu primo defectibilis quidem est, sed non mala. Et præterea, si illa defectibilitas vocetur malitia, non habet

illam Angelus a Deo, sed a se, formaliter de illa loquendo, ut declaravi.

52. *Secundum.* — *Tertium.* — Unde colligitur secundo, loquendo de tali actu primo, non recte dici Angelum habere illum a solo Deo; quia esto habeat a solo Deo illum actum primum, ut est potestas agendi, nihilominus, ut est potestas deficiendi, quam formaliter dicit actus primus ad peccandum, non habet totam illam a Deo: nam defectibilitatem a se habet. Et hinc colligitur tertio, non fieri recte comparisonem ad agentia naturalia, quatenus a Deo virtutem habent agendi: ut, verbi gratia, ad solem, ut illuminet per virtutem a Deo receptam. Nam illa est virtus agendi tantum, et non deficiendi: nam illuminatio non est actio deficiens, sicut est peccatum, et ideo potest tribui Deo, tanquam danti virtutem, licet peccatum non possit tribui. Alioqui si exempla similia, sive de sole illuminante, sive de gravi descendente, admittenda essent, non solum peccatum factum in primo instanti, sed etiam in secundo, et in quocumque tempore, Deo esset tribuendum. Quia grave (secundum illum modum loquendi, quod movetur a generante) non solum in primo motu post generationem, sed etiam in quocumque alio, dicendum est moveri a generante. Et illuminatio Solis tribuenda erit Deo, non solum in prima illuminatione, quia tunc dedit virtutem illuminandi, sed etiam semper, quia semper conservat illam virtutem, vel (quod æque necessarium est, et magis per se) quia semper cum sole concurrat. Prior enim attributio ad Deum est quasi ad causam per accidens; altera vero, ratione concursus, est per se: unde optimum fit argumentum; quia licet Deus per se concurrat ad actum peccati, non ei tribuitur peccatum formaliter, et simpliciter loquendo; ergo licet det actum primum, ut est principium agendi, relinquendo voluntatem liberam, et expeditam ad peccandum; non ideo poterit ei peccatum tribui.

53. *Malonii instantia.* — *Dissolvitur.* — Sed instat Malonius, quia in actu primo ad peccandum includitur iudicium practice practicum, dicens, hic et nunc hoc esse volendum, seu agendum, quod sine morali malitia fieri, aut amari non potest; hoc enim iudicium antecedere debet voluntatem peccandi; ideoque inter prærequisita ad volendum continetur, et sic ad actum primum completum pertinet; ergo non potest Angelus in primo instanti peccare, nisi in ejus intellectu hoc iudicium præcedat; ergo habet illud a Deo, quia non potest a se illud habere; ergo ratione illius tribuetur Deo